

Діма

Діма раніше за інших почув, як гупнули двері стайні. Кухня в невеличкому фермерському будиночку кипіла, як горщик на плиті: вікна щільно зачинили, остерігаючись бурі, повітря всередині було тепле й вологе. Стіни деренчали від клекітливого галасу Діминих братів, які базікали, перериваючи один одного, поки мама мугикала й тупала ногою в такт незнайомій хлопцеві пісні. Жінка туго напнула на колінах розірваний рукав татової сорочки, і голка дзьобала тканину з непевним ритмом голодного горобця, а пасмо вовняної пряжі звивалося між пальцями, схоже на витонченого хробака.

Діма був наймолодший з-поміж шістьох хлопців — пізня дитина, народжена багато років по тому, як лікар, котрий щоліта з'являвся в їхньому селі, сказав жінці, що вона більше не матиме дітей. «*Несподіване благословення*», — казала мама, притискаючи Діму й метушливо піклуючись про нього, коли решта бралася до важкої поденної роботи. «*Небажана голодна пелька*», — пхикав його старший брат — Пьотр.

Позаяк Діма був такий маленький, він залишався осторонь від братерських жартів, про нього забували під час галасливих домашніх суперечок; і саме через це того осіннього вечора, стоячи біля мийки й намилуючи останні горщики, які брати навмисно залишили йому, тільки хлопчик почув беззаперечно

«гуп» дверей у стайні. Діма заходився ретельніше шкрябати, заповзавшись закінчити роботу й улягтися, перш ніж комусь спаде на думку відправити його в темряву. Він чув, як їхня собака Молнія скавчить на ганку перед кухнею, випрошуючи недоїдки та благаючи пустити її поспати в теплі, поки надворі люто завиватиме вітер.

Гілки шмагали віконні шибки. Мама підвела голову, похмурі зморшки навколо рота поглибшали. Жінка розгнівано глипнула, немов могла покарати вітер, відправивши його спати без вечері.

— Зима настає дедалі раніше й затримується надовго.

— Гм-м-м, — озвався тато, — точнісінько, як твоя матір.

Мама легенько копнула його черевиком.

Того вечора вона залишила в запічку скляночку з квасом — подарунок домовикам, котрі охороняли ферму і спали в теплі за старою металевою грубкою. Принаймні мама так казала. Тато лише зачухував очі й жалівся, що вона марнує добрий квас.

Діма знав, що, коли всі вклядуться спати, Пьотр вижлуктає його й закусить скибочкою медівника, який мама загорнула в шмату.

— Тебе переслідуватиме бабчин привид, — іноді попереджав його Діма.

Але Пьотр лише витирав рукавом підборіддя й казав:

— Привидів не існує, дурню малий. Бабу Галину зжерли на обід хробаки на цвинтарі, і з тобою буде те саме, якщо не ступиш пельку.

А тепер Пьотр нахилився і дав Дімі добрячого штурхана. Малий часто розмірковував, чи не робить брат, бува, якихось особливих вправ, щоб лікті ставали гострішими.

— Чув? — поцікавився брат.

— Там нічого чути, — озвався Діма, а серце втекло в п'яти. Двері стайні...

— Там щось намагається перечекати бурю. — То, виходить, брат просто хотів його налякати.

— Не будь дурнем, — кинув Діма, але відчув полегшення.

— Послухай, — не вгавав Пьотр, і, коли вітер струсонув дах будинку, а в каміні зашипів вогонь, малому здалося, наче він почув ще щось, окрім негоди: тоненький віддалений крик, схожий на виття голодного звіра або дитяче голосіння. — Шу-гаючи цвинтарем, вітер будить духів усіх дітей, котрі померли нехрещеними. *Маленьчиків*. І ті вирушають на пошуки душ, які можна вкрасти, аби виторгувати собі шлях на небеса.

Пьотр нахилився нижче й тицьнув брата пальцем у плече.

— Вони завжди забирають наймолодших.

Дімі вже було вісім — достатньо, щоб поводитися розумніше, та він однаково прикипів поглядом до темних вікон і залитого місячним світлом подвір'я, де розхитувалися й вигиналися на вітру дерева. Здригнувся. Він міг присягнутися... лише на мить міг присягнутися, що побачив, як двір похапцем перетнула якась тінь, темна пляма, значно більша за птаху.

Пьотр розреготався і хлюпнув на брата мильною водою.

— Закладаюся, ти щодня стаєш більш дурноверхим. Кому потрібна твоя маленька нікчемна душа?

«Пьотр просто злиться, адже до тебе *він* був наймолодший, — завжди заспокоювала Діму мама. — Тобі слід спробувати ставитися до брата прихильніше: хай навіть він старший, але не мудріший».

Діма намагався. Щиро намагався. Але іноді йому хотілося добряче відлупцювати брата й подивитися, як *йому* сподобається бути маленьким. Вітер ущух, і в тиші, що несподівано запала, більше ніщо не приховувало різкого гупання, яке луною розляглося у дворі.

— Хто не зачинив дверей до стайні? — запитав тато.

— Сьогодні стайні мав перевірити Діма, — шляхетно нагадав Пьотр, і всі брати зібралися навколо стола, розквоктавшись, як знервовані кури.

— Я їх зачинив, — запротестував малий. — І засув закріпив! Тато відкинувся на стільці.

— То звук я собі вигадав?

— Він, мабуть, думає, що то привид, — вставив свої три копійки Пьотр.

Мама підвела очі від штопання.

— Дімо, ти мусиш піти зачинити двері й замкнути їх на засув.

— Я зроблю, — смиренно зітхнув Пьотр. — Усі знають, що Діма боїться темряви.

Проте малий відчув, що це перевірка. Тато чекає, що він не уникатиме відповідальності.

— Я не боюся, — заперечив. — Звичайно, піду й зачиню двері.

Хлопчик проігнорував самовдоволення братів вишкір, витер руки й натягнув пальто й шапку. Мама дала йому зроблений з бляшанки ліхтар.

— Мерщій, — сказала вона, підіймаючи малому комірець, щоб не замерзла шия. — Хутенько повертайся, а я підіткну тобі ковдру й розповім казочку.

— Нову?

— Так, нову й цікаву, про північних русалок.

— А там будуть чари?

— Чимало. Іди вже.

Діма швиденько глипнув на ікону Сан-Фелікса на стіні біля дверей; свічковий вогник замерехтів на смутному обличчі святого, чий погляд був сповнений співчуття, наче мученик знав, як холодно на вулиці. Фелікса простромили яблуновою палею і зварили живцем за кілька годин по тому, як він сотворив диво у фруктовому садку. Святий не кричав і не плакав, лише попросив селян перевернути його, щоб полум'я могло дістатися до другого боку. Фелікс не злякався б негоди.

Щойно Діма відчинив кухонні двері, вітер спробував висмикнути їх із рук. Хлопчик захряснув їх за собою й почув, як з іншого боку замкнули засувку. Знав, що це тимчасова необхідність, та однаково почувався так, наче його покарали. Змушуючи себе спуститися сходами до порослого сухими бур'янами подвір'я, малий озирнувся на освітлені вікна, і в нього виникла жахлива

думка, що досить йому було вийти з теплої кухні, як уся родина одразу про нього забула, і, якщо він не повернеться, ніхто не плакатиме й не здійматиме галасу. Вітер зітре Діму з їхньої пам'яті.

Хлопчик подивився на довгу, залиту місячним сяйвом доріжку, якою йому слід було пройти повз курник і повітки з гусаками до стайні, де було облаштовано житло для старого коня Герасима і корови Матильди.

«Оснащений сталевими дисками», — прошепотів малий, мимохідь торкаючись рукою нового плуга, наче це був якийсь талісман. Він достоту не знав, у чому була перевага дисків, але саме ці слова з гордістю повторював сусідам батько, коли плуг привезли і хлопчикові сподобалося їхнє сильне звучання. За кухонним столом точилися тривалі суперечки щодо плуга, а ще королівських сільськогосподарських реформ і негараздів чи сподівань, які вони могли подарувати.

— Ми стоїмо на порозі чергової громадянської війни, — бурчала мама. — Король поводиться занадто легковажно.

Але тато був задоволений.

— Як ти можеш перейматися з набитим животом і щойно просмоленою покрівлею? Нам цього року вперше вдалося зібрати достатньо врожаю, щоб не лише прогодуватися, а й продати дещо на базарі.

— Тому що король скоротив десятину герцога Радімова до крихітної пайки! — вигукнула мама.

— І нам слід через це непокоїтися?

— Ми непокоїтимемося, коли герцог і його шляхетні друзі вб'ють короля простісінько в ліжку.

— Король Ніколаї — герой війни! — нагадав тато, змахнувши рукою, наче негаразди можна було розігнати, як дим від люльки. — Ніхто не влаштує державного перевороту без армії, а вона захищатиме його.

Батьки переливали з пустого в порожнє, щовечора обговорюючи одне й те саме: Діма багато чого не розумів, однак саме він і далі молився за молодого короля.